

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וארא

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2025

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת וארא

אמונה

ב להוציא את בני ישראל - ע"י אמונה ובטחון יצא מכל מיצריו

ד דיבר איתו 'משפט' - כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד

חביבות הבורא לבניו

ז אתכם לי לעם - רוצה ה' בעמו

שובבי"ם

י והייתי לכם לאלוקים - ימי טהרה והתקרבות לבורא ית"ש

עבודת ה'

יב הירא את דבר ה' - המשבר את טבעו זוכה להנהגה מעל דרך הטבע

תורה

יד ותן חלקנו בתורתך - הטהרה ושפע טוב ע"י עסק התורה

וכל זה אי אפשר להשיג כי אם על ידי התורה, שיקבע עתים לתורה, ויאיר בו אור תורה, וישיג בחינת יראה שלמה, וגם תפלתו תעלה השמימה, ויוכל להמשיך כל טוב וקדושה וטהרה, כי בחינת תפלה מקבלת שפע מבחינת תורה, כי תורה נקראת בחינת 'שמים' - אש ומים (חגיגה יב), שתורה נקראת אש כמאמר הכתוב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו, וגם נקראת מים שנמשלה למים, מה מים יורד ממקום גבוה למקום נמוך, אף תורה יורדת למקום נמוך (תענית ז), שאין התורה מתקיימת אלא במי שדעתו שפלה (שם), ולכן נקראת התורה בחינת שמים, והתפלה נקראת בחינת ארץ - שמקבלת מבחינת שמים, בחינת תורה.

... אבל התפלה אינה מקבלת רק מבחינת תורה, ובלא תורה אין התפלה פועלת ח"ו. וזהו ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבודה קשה, פירוש שהיו יודעים בעצמם שאין להם בחינת תפלה שנקראת עבודה (תענית ב), היינו שבחינת עבודה זו תפלה היה קשה להם מאוד, מחמת שלא היה להם בחינת תורה, ולכן ידעו בעצמם שאי אפשר להם להמשיך בחינת גאולה, ולכן לא שמעו אל משה שבשר להם הגאולה.

... לכן עיקר העבודה הוא שתחלת הכל יקבע עתים לתורה, ועי"ז ה' יהיה בעזרו שיוכל להשיג בחינת יראה, ותהיה תפלתו נשמעת, וימשיך בחי' אבות כנ"ל, כן יהי רצון אמון.

(בת עין, פרשת וארא ד"ה או יאמר על זה הדרך)

פרשת וארא

נגאלו ובזכות אמונה עתידים ליגאל, זהו שאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי להאמין ואיך ישמעני פרעה, כלומר אם אין אמונה איך תהיה הגאולה שישמעני פרעה לשלחם. ופירש"י זה אחד מקל וחומר שבתורה, פי' אמונה הוא 'קל וחומר', שנראה בדבר קל, כי עם כל מי שתדבר תראה שה'אמונה' שגורה בפיו, אין לך אדם שבעולם שיאמר אין לי אמונה ח"ו, ובאמת הוא חומרא שבחומרות*, כי אם באמת הוא מאמין למה הוא דואג, צריך להיות שמח באמונה ובטחון שכל מה דעביד רחמנא למב עביד².

ובאמת לא נאמרו הדברים דייקא לעניין גאולת מצרים, אלא כל חד וחד בדיליה, ב'גלות' הפרטית

להוציא את בני ישראל - ע"י אמונה ובטחון יצא מכל מיצריו בפרשתן (ו יב), 'וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים', וכתב רש"י 'זה אחד מעשרה קל וחומר שבתורה', והקושיא נודעת, הרי מפורש לעיל בכתוב (ט) 'וידבר משה בן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה', ואם בן מהו הק"ו לומר 'ואיך ישמעני פרעה', והרי בני" לא שמעו מחמת קוצר רוח ועבודה קשה, ואילו לפרעה אין קוצר רוח ולא עבודה קשה, אולי ישמע לדברי משה.

ומבאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע בזה"ל, ידוע (ילקוט הושע תקי"ט) הגאולה תלוי באמונה, בזכות אמונה

א. סיפר רב אחד, שפעם נזדמן לו לשהות ב'דייטשלאנד' והתאכסן בבית יהודי מתושבי המקום, באחד הימים שאל אותו הרב מנין לך כל המזוזות שבביתך, ואימתי בדקתם לאחרונה, ויען בעה"ב, את המזוזות קניתי לפני שנים רבות ב'מאה שערים' בעיה"ק ירושלים, אמנם מאז שהנחתים על דלתות ביתי לא בדקתים, ואם הרב רוצה 'אכבדהו' בבדיקתם. הוריד הרב את המזוזות ופתחם, ומה מאד השתומם כשראה שאין בתוך נרתיק המזוזה ולא כלום, וישאל בסערת נפשו את בעל הבית, היכן הם המזוזות עצמן, הקלף שבו נכתב 'שמע ישראל - והיה אם שמוע', אמר לו בעל הבית, אה, את ה'הוראות' זרקתי כבר מזמן, כי ידעתי בעצמי כיצד להרכיבם על משקוף הבית, כי הלה הבין בבערותו כי רבה ש'מזוזה' הינה ה'נרתיק' שמבחוץ, והקלף שמבפנים אינו אלא כמו הדפים המצורפים לכל חבילות המכשירים ורפואות וכדו'...

אף אנן נענה אבתריה, אין לנו לשחוק על איש זה, כי פעמים רבות דומה הנהגתנו ממש להאי גברא, שאת פנימיות העניינים 'זרקנו' ושכחנו כבר מזמן, והשארנו לעצמנו רק את ה'בית' שמחוץ לדבר...

ב. ובאמת עיקר העבודה הוא שלא יאבד 'דעתו' ועשתונותיו בבוא קושי והסתרה לידו, וכמו שאמר הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע (בריש פרשתו), לבאר את האמור ברש"י (ריש הפרשה) שאמר הקב"ה למשה 'חבל על דאבדין ולא משתכחין', שבעת הקושי - בבני חיי מזוני ובכל ענין, לא יאבד האדם את דעתו ואמונתו, כי הגם שזה עצמו ה'ניסיון' לראות אם עומד באמונתו ונאמנותו אף בעת הסתרה, מ"מ עבודת האדם שלא לאבד גם את 'דעתו' - שלא ישכח מאין הוא בא ומה תפקידו זה העולם, וזהו אומרו חבל על, היכן הם האבות הקדושים, כי הם אף בשעה דאבדין - כשאבדו מדרגותיהם בזמני הניסיון עמדו בשלהם, ולא משתכחין - לא היו שוכחים את דעתם מלקבל על עצמם עול מלכות שמים בכל עת וזמן.

המגיד מדובנא זי"ע נשא משלו על מלמד דרדקי שהלך עם תלמידיו במעבה היער, בהיכנסו הורה להם, אם יבוא אליכם כלב רע לא תתפחדו מעמו כלל, אלא תעמדו כנגדו ותאמרו בקול, 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו', ובלחש זה יסתלק הכלב מכם ולא יזיקכם חלילה... ואכן, עברו כמה רגעים וכמה כלבים גבוהים ורמים רצו לנגדם, חיל ורעדה אחזו במלמד, ונס משם כל עוד נפשו באפו, תמהו התלמידים ואמרו לו, וכי לא לימדתנו רבינו לומר את הפסוק, מדוע ברח מע"כ כל עוד נפשו בכפו, ולא אמר את הפסוק... ענה להם המלמד ואמר, כששמעתי את קול הכלבים תקפני פחד ומורא וממילא פרח מזיכרוני כל הפסוק, לכן הוכרחתי לברוח...

וכן כתב הרה"ק מליסקא זי"ע (אך פרי תבואה ד"ה וידבר) לפרש את הכתוב בריש פרשתן (ו ב) 'וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה', בהקדמת דברי ספר 'ש"ך על התורה' כי תיבת א-ל-הים עולה בנימטריא כמניין פ"ו, ואילו התיבות אני הוי"ה עולים למניין פ"ז, והיינו שהקב"ה מוסיף אל"ף אחד על 'אלקים' הרומז לדין, ועי"ז נהפך להנהגת שם הוי"ה שהוא מקור הרחמים. ומבאר הרה"ק מליסקא עומק הדברים, שבכל צרה שלא תבוא המרומז בשם 'אלוקים' יבנים את האחד יחיד ומיוחד לתוך החשבון, ויזכור ש'אני ה' - הכל מאתו ית', ועי"ז יתהפכו כל הדינים לרחמים.

וז"ל, לדעתי נראה דהכי פירושו, דהיינו אם בא לאדם איזה צער ח"ו או מסתמא הדינים שורים עליו,

שהוא שרוי בה כשהוא סגור ב'מַצְרִים' המקיפים אותו ל"ע, ידע שבזכות האמונה עתיד להינאלג, וגדול כוחה של האמונה להמשיך עליו כל מילי דמיטב, וכלשון קדשו של הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע (נח ד"ה ויבוא) 'כי באמונה יש כח זה, שע"י האמונה יומשך הדבר הזה ממקורו ויבוא, היינו ע"י שהוא מאמין בהש"ת ובטוח בו באמונה שלימה על שום איזה דבר, אז נמשך הדבר ההוא וכו' בשלימות'.

וכך ביארו בספרים הקדושים (עיי' שפ"א תרל"ד ד"ה והוצאתי) בהאמור בפרשתן (ו ב) 'וידעתם כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, כי ידיעה זו - וידעתם כי אני ה' אלוקיכם היא המוציאה את האדם מסבלו, משעבודו ומיצרו'.

אף אנו, בכל עת ושעה הננו מכריזים 'אני מאמין, אני מאמין, אמנם, המבחן האם הדברים נאמרים באמת וחקוקים בלב פנימה - הוא ברגע שיבוא לידינו איזה קושי, האם נשאר צמודים וחקוקים באמונה זו, או שח"ו הכל יפרח מזכרונו.

ג. הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע מבאר בלשון הכתוב (ט ו) לעניין מכת דבר 'וממקנה בני ישראל לא מת אחד, כי 'דבר' [וכן 'ברד'] בצירוף עוד אל"ף הרומז לאלופו של עולם עולה כמניין 'אור', וזהו שאמר הכתוב וממקנה בני ישראל לא מת כי נצטרף אחד - יחידו של עולם, ועי"ז נמתק כל הדינים ונתהפך מ'דבר' [וכן מ'ברד'] לאור. למדנו ארחות חיים על כל 'מכה' ו'מכה' שלא תבוא - אם תתחזק באמונה ביחיד חי העולמים יתהפך הכל לטובה, ולא זו בלבד, אלא שתראה את ה'אור' שב'דבר'...

וכדברים הללו אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות - אמונה ובטחון, מח) כשתכניס את האות אל"ף - המרמז להקב"ה 'אלופו של עולם', לתוך תיבת גולה, יעלה לך תיבת גאולה, כי באמונתו באלופו של עולם, ייגאל מכל גלותו (ושמעתי מצדיק אחד, כי יש בה גם לרמוז את האמונה המתחלת באות א', ע"י האמונה תהפוך את הגולה לגאולה).

ומעין זה איתא ב'בן יהוידע' (פסחים קיח. ד"ה שגובה) שהמתבונן יראה שהגימטריא של תיבת 'טוב' רבה על תיבת 'חוב' במספר אחד, ומרמז על האמונה בה' אחד, שהמאמין מביט על כל מה שנראה כחוב - שבאמת הוא טוב. כי באמונתו ידע שהכל לטובתו.

ובזה מבאר את הפסוק (תהלים יד ג) 'אין עושה טוב אין גם אחד', מדוע אין עושה טוב ממה שנראה לו כחוב, כי אין גם אחד - שלא הוסיף את מספר אחד על החוב - ואינו מודה שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

ד. 'דורשי רשומות' נתנו רמז לדבר בלשון הכתוב (תהלים קכא א) 'אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי', כי 'מאין' עם הכולל עולה בגימטריא כתיבת 'אמונה' (102), כי גם אם עומדים 'הרים' גדולים בפני האדם אזי עצתו אמונה, ואם יתחזק ב'אמונה' אכן יבוא עזרו במהרה.

מִן הַבַּאד

הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה נושא משלו, לאחד שנפל לבירא עמיקתא ובדרך הטבע אין שום עצה ותבונה לעלות ולצאת מאפילה לאור גדול, אמנם כאשר אחד מבחוץ זורק לו חבל יוכל להחזיק בו ולהגיע אל שפת הבור ברגע כמימרא, וכמו כן כשאדם מסובב בצרות ויסורים עליו לדעת שהקב"ה עומד על גביו ומשגיח עליו, והוא יתב"ש זורק לעברו 'חבל הצלה', ואם יחזיק בו ויאמין שביד השי"ת להצילו יזכה באמת לבטל כל הדינים והגבורות וכל היסורים והחולאים רעים יעלמו כהרף עין, ככתוב (תהלים כג ד) 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי'.

באר הפרשה - פרשת וארא

'למה הרעתה לעם הזה' (ה כב), ועל כך השיב לו הקב"ה ולימד אותו היאך להמתיק את הדינים, כי 'דבר זה תלוי בידך' ע"י שיאמין שיד ה' עשתה זאת".

וזכר ידוע כי כל תכלית הניסים והנפלאות ושידור מערכות הטבע שהיה בכל עשרת המכות היתה למען יכירו בני ישראל כי ה' הוא האלוקים ויתחזקו באמונתו יתברך. וכן הביא הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע (ד"ה וגם) מה שהקשה זקנו מרנא הבעש"ט הק' זי"ע במה שנאמר (ו ה) 'וידעו מצרים כי אני ה' בנמותי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם', וכן כהנה רבות, כי לכאורה תמוה מאוד שישדר הקב"ה מערכות הטבע ביד חזקה וזרוע נטויה עבור המצריים שידעו כי אני ה'. ומבאר ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע, 'שבאמת קאי על ישראל, אותם שהם בבחי' מצרים, שעושים מעשה מצרים' (עיי"ש שמאריך בזה), והיינו שרצה הקב"ה שכל בני ישראל אפילו הרחוקים ביותר אף הם ישבילו לזכור 'כי אני ה', הוא ארון הכל והוא מנהיג את בלי'.

דיבר איתו 'משפט' - כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד בפרשתן (ז יד-יז), 'ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה מאן לשלח העם, לך אל פרעה בבקר הנה יוצא המימה ונצבת לקראתו על שפת היאור והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך וכו', הנה אנכי מכה

אמנם צריך לידע שאין שום דבר במקרה ח"ו רק הכל בא מהשגחת הבורא ית"ש, ועי"ז נמתקו הדינים שעליו ונעשה מהשם 'אלוקים' אני ה'. עכ"ל. וכלומר שעל ידי האמונה שגם 'הדינים' הם מהקב"ה ואינם בדרך הטבע והמקרה, מתהפך הכל לטובה. ובוה מבאר עוד מה שנאמר (תהילים צא טו) 'עמו אנכי בצרה אחלצתו ואכבדהו', ר"ל, 'שעל כל צרה שלא תבוא יאמר שהש"ת עשה ככה ולא נפל ח"ו במקרה (ויאמר באמונה שלימה כי עמו אנכי בצרה, שאותה צרה היא מ'עמו)', ועי"ז אחלצתו ואכבדהו ונהפך לטובה'.

ובזה מבאר הא דאיתא בגמ' (תענית כא.) על נחום איש גם זו, שנקרא בשם זה, כי היה רגיל לומר על כל דבר שבא עליו 'גם זו לטובה', ולכאורה יש בזה תמיהה רבתי וכי מעלתו היא שאמר 'גם זו' או שאמר 'לטובה', הרי וודאי עיקר המעלה על שאמר לטובה... לטובה... ומדוע נקרא איש גם זו, והרי אין בשם זה משמעות בפני עצמו, והיו צריכים לכנותו בשם 'נחום איש גם זו לטובה'. אלא ביאורו, כי 'גם' הוא לשון ריבוי כידוע, ומאחר שהיה אומר תמיד 'גם זו לטובה' וראה את השגחתו של הקב"ה בכל דבר - גם בעת הצרה והקושי, בזה 'ריבה' עוד אחד והפך ממנין 'אלקים' למנין 'אני הוי"ה', ובאמונה זו גופא הפך את הדין לרחמים גמורים. ומעתה יתבאר מה שנאמר וידבר אלוקים וגו', כי בסוף הפרשה הקודמת כתיב שמען משה כלפי הקב"ה

ה. וכיוצא בדבר פירש הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע (בריש פרשתן) בלישנא דקרא (משלי כז ה) 'טובה תוכחת מגולה מאהבה מוסתרת', אימתי מתהפכת לטובה אותה תוכחת מגולה, כאשר האדם מתחזק באמונתו ואומר שאין זה אלא אהבה מוסתרת, ובאמת הרי זה לטובה... ובוה נמתקים הדינים מעליו ורואה בעיניו טובה 'מגולה'.

ובדרך זה ממש ביאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע במה שנאמר (בראשית לב יג) 'ואתה אמרת היטב איטיב עמך', שלכאורה צריך ביאור כפל הלשון 'היטב איטיב', אלא יש לבאר על פי מה דאיתא בספה"ק שעל ידי שאדם מאמין ש'הצרה' אינה אלא לטובה ואומר בפה מלא 'כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד' הרי בזה גופא הוא מהפך הצרה לטובה, ומעתה יש לפרש שבא הכתוב ללמדנו, ואתה אמרת היטב - היינו שתאמר 'היטב', כלומר שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, וממילא איטיב עמך - שיהיה באמת הכל לטובה.

ו. כי אכן הכל תלוי במאמר ה'. סיפר הגה"צ רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א, זכורני בעת הצר ומצוק שהיה רעב בירושלים, לא היה לחם לאכול, וחלקו לכל משפחה לחם לפי הטף, סך קצוב לכל נפש, משפחת אבי קבלה ארבע פרוסות לחם ליום, והוסיפו לנו עוד פרוסה אחת על כך שאבי ז"ל הסכים שהחלוקה תהיה בביתו. ומי היה האופה שאפה את הלחמים - ה"ה ברמן הידוע (כמאפיית ברמן עד היום הזה), והנה הוא היה האופה, בזמן שאין לבני אדם לחם לאכול, והיה יכול לקחת הרבה לעצמו, אלא שלמעשה, הוא עצמו לא היה יכול לאכול לחם מחמת חולי, והיה פלא שדייקא הוא לקה בחולי כזה, בימים ההם שעדיין לא היה נפוץ החולי, והיה פלא ידוע - איך שהאופה בעצמו שלא חסר לו לחם כלל, מכל מקום הוא עצמו אינו יכול ליהנות מהם.

עניי האילה נראה שלא זו בלבד שאין הקב"ה מושיע אותה אלא אדרבה 'יסור יסרני י-ה' - הוא מוסיף לה ייסורים על ייסוריה, ממש 'שבר על שבר', אבל באמת אותו נחש אינו אלא ההצלה הגדולה בעבורה, וכל תוקף הייסורים שהיו לה לא באו אלא להחיש את הישועה. לזה אמר לו הקב"ה 'והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך', בראותך שפרעה מקשה ידו על ישראל ומוסיף לשעבדם הרבה יותר מבתחילה, אל ירע לבבך, אלא זכור את ה'נחש', שדייקא נשיכתו והמכאובים שעושה הם המה הפתח לישועה וה'אתחלתא דגאולה'.

וזוסיף עוד לבאר כי מהאי טעמא גופא נקרא פרעה בשם 'תנין' [וכדאיתא בשמו"ר ט ד 'שפרעה נדמה לתנין שנאמר (יהוקאל כט ג) 'התנים הגדולים הרובין בתוך יאוריו'], כי הוא היה ה'נחש' שהביש את ישראל בעת צרתם, ועי"ז השיגו ישועתם'.

במטה אשר בידי על המים אשר ביאור ונהפכו לדם, הקשה הגה"ק המהרש"ם מבערו'אן זי"ע (תכלת מרדכי) שהרי עיקר תכלית לקיחת ה'מטה' היה בכדי להכות בו על היאור ולהפוך את מימיו לדם, ואם כן לאיזה צורך אמר לו הקב"ה והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך, מדוע לא אמר את העיקר 'והמטה תקח בידך', ומה נפקא מינה לעת הזאת אם אותו מטה נהפך תחילה לנחש אם לאו.

ומבאר, עפ"י מה דאיתא בגמ' (ב"ב מ:): 'אילה זו רחמה צר בשעה שכורעת ללדת אני מומין לה דרקון (נחש) שמכישה' ועי"ז היא 'מתרפה' ומולידה, והנה באותה שעה שהאילה כורעת לילד הרי הוא מסובלת ביסורים קשים, וזוועקת במר ליבה אל השי"ת שירחם עליה ו'יגאל' אותה מצרותיה [עי"י רש"י (תהילים מב ב) שעל כך נאמר 'כאיל תערוג], והנה מניע נחש ומכיש אותה, ולקוצר

היוצא מזה, הכל תלוי ברצון הבורא, ברצונו יש לאדם כל, וברצונו חסר לו (כמובן שהכל רק לטובתו), ואם אין הקב"ה רוצה אין האדם יכול לאכול אפילו יש לו כל. מעתה אל יחשוב אדם מאחר שאין לי ממון וכיו"ב לכן חסר לי דבר פלוני, אלא כל מחסור שחסר לאדם משהו הוא מאחר שהקב"ה אינו רוצה.

עוד סיפר, ששמע מחכם שאול שארבאני זצ"ל מחשובי חכמי הספרדים, שהיה מתגורר ב'בתי מחסה' שב'עיר העתיקה', וכך הוה, בימי שלטון הטורקים בארץ קיבל ביחד עם ידידו צו המורה להם להתייצב ולהתגייס לשורות הצבא הטורקי, באותם הימים היה נחשב הדבר כצרה צרורה, מאחר שהגיוס היווה סכנה נוראה ברוחניות וגם בגשמיות, רבי שאול נתוועד עם ידידו, כיצד אפשר להפטר מהגזירה הרעה הזאת, עד שעלה בדעתם איזה 'מהלך' - לעשות איזה פעולה גשמית, שאם תצליח בס"ד אז ינצלו. ובכדי לזכות לסיוע ממעל, קבלו על עצמם שאם חפץ ה' בידם יצליח - אם יהיה אלוקים עמהם ושמרם בדרך הזה, אז יסעו וישתטחו על ציון הרשב"י במירון להודות ולהלל לפני הבורא על הנסים הגלויים. בימים ההם היו צריכים ליסע לשם עם חמורים על ההרים והגבעות, עם סכנת הדרך, והנסיעה ארכה זמן רב.

ואמנם בחסדי ה' עלה הדבר בידם, ונצלו מהגזירה, ואכן חכם שאול קיים מיד נדרו, יצא למירון, ושם שפך שיחו ונתן הודאה השי"ת על הצלתו, אבל הידיד התעלם ושכח לגמרי מנדרו, וכדרך שאין בעל הנס מכיר בניסו... ולא הבין היטב כי אך נס עצום היה לו, וחשב שהשתדלותו עזרה לו... וראה זה פלא, לאחר תקופה קיבל הידיד צו גיוס בשנית, וללמדך, כי אין ההשתדלות מועילה כלום, שהרי שניהם עשו אותה פעולה להינצל, זה עלה בידו ולזה לא עלתה בידו, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול כלום...

ז. כתב רבינו 'הרוקח' (בסידורו), על הכתוב (תהלים קיח ה) 'מן המיצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה', פירוש, מן המיצר קראתי - אל ה', ובקשתי ממנו ראה נא ה' בעניי וצרתי, כי צר לי מהר ענני. ענני - ענה לי הבורא ית', 'לא כן בני, הינך במרחב' - אין כאן צר ומצוק, רק בעיני בשר נראה הדבר כ'צרה', אבל באמת הכל 'מרחב' וישועה.

בפרשתו (ז כ- כא), 'ויהפכו כל המים אשר ביאור לדם, 'והדגה אשר ביאור מתה'. וכתב בספה"ק 'זרע שמשון' (ד"ה מדרש רבה), שהנה עיקר חיותם של בני ישראל כשהיו במצרים היה על ידי שצדו דגים מן היאור, וכמו שאמרו 'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם' (במדבר יא ה), וכשהיכה הקב"ה את המצרים במכת דם ומתו כל הדגים היה נראה כי 'יבש המעיין' - נסתם והתמוטט מקור חיותם ופרנסתם של ישראל, אמנם בפועל לא הפסידו מאומה, כי אדרבה, משם העשירו בני ישראל כדאיתא במדרש (שמו"ר ט י) ממכת דם העשירו ישראל, שנהפכו כל המים לדם, ולא יכלו המצרים לשתות מים אלא אם קנו מישראל ב'כסף מלא', ו'מכאן העשירו ישראל'. ללמדנו לימוד גדול כי מה שנדמה כצרה אינו אלא טובה גדולה עבורו, ומעתה אם נדמה לו כי 'הבוס' פיטר אותו מהעבודה ושלחו אחר כבוד לביתו,

באר הפרשה - פרשת וארא

מכאן יתחזק האדם בשעה שמצאוהו צרות רבות ורעות ל"ע, ומדמה ש'דחה דחיתני י-ה', דחיה אחר דחיה רח"ל, וצועק במר ליבו וכי הקב"ה משליך אבן אחר הנופל חלילה, יזכור שבאמת מתקיים בו כדכתיב שם בסיפא דקרא 'וה' עזרני, אין כאן דחיה אלא 'עזרה

בצרות נמצא מאוד', ודייקא ריבוי הצרות והכבדת הקושי הם המה ה'נחש' המביא את הישועה ואת הנאולה".

בפרשתן (ו ט), 'וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה', ופירש רש"י 'דיבר איתו משפט'

ומאין יבוא עזרו, אם יתחזק באמונתו יראה כי 'ממכת דם העשירו ישראל', ודייקא כאן ימצא מקור פרנסתו בהרחבה. הנה ידוע מה דאיתא במדרש (שמו"ר א טו), שכשהיה משה ילד קטן וגדל בבית פרעה, 'היה פרעה מנשקו ומחבקו, והוא נוטל כתרו של פרעה ומשימו על ראשו, כמו שעתיד לעשות לו כשהיה גדול', ואמרו חרטומי מצרים וחכמיה לפרעה, 'מתייראין אנו מזה שנוטל כתרך ונותנו על ראשו, שלא יהיה זה אותו שאנו אומרים שעתיד ליטול מלכות ממך', והיו שאמרו שצריך להרגו או לשרפו, ולימד יתרו עליו זכות שאין בו דעת כי קטן הוא, ואמר להם הנה שימו לפניו בקערה זהב וגחלת, והיה אם יושיט ידו לזהב סימן שיש בו דעת, אבל אם יושיט ידו לגחלת הרי זה מורה שתינוק הוא, 'מיד הביאו לפניו ושלח ידו ליקח הזהב, ובא גבריאל ודחה את ידו ותפש את הגחלת, והכניס ידו עם הגחלת לתוך פיו ונכוה לשונו, וממנו נעשה כבד פה וכבד לשון'. והנה באותה שעה היה נראה, כי אוי מה היה לנו... לא די שלא נתן לו גבריאל ליטול את הזהב עוד דחף את ידו לתוך האש... וגרם לו כאב עצום לאותו זמן, ונזק בלשונו לכל ימי חייו, אמנם, באמת היה זה נס גדול להצילו מגזר דין מות, ולא 'רעה' אלא טובה עצומה, אך שלא כל מוחא (בפרט של נער קטן) סביל דא, ואין ביד כל איש להבין... ובאמת מעשה זה הריהו גם משל על כל חיינו, שנראה שלא די שאין הקב"ה מסייעני אלא אדרבה 'דוחף אותי לתוך ה...', אמנם באמת אין כאן 'רעה' אלא טובה גדולה, אלא שאין בקוצר שכלנו להבין את ה'מעשה' לאשורו, והרי אנו כתינוקות בהאי עלמא...

ח. סיפר הגה"צ רי"מ שעכטער שליט"א על גיסו הרה"ח ר' אברהם אנשין, אשר היה ירא שמים מרבים, ובעל אמונה פשוטה, לפרנסתו היה צבעי painter(), באותם הימים עבודת בעלי המלאכה לא היתה 'כדי עשירות', אלא פשוט בכדי לתת לחם לפי הטף. באחד הימים הזמינו אותו שיצבע בבית אחד ב'גבעת שאול', בעמל ויגיעה הכין את הצבע ואת הכלים, כשהכל היה מוכן העמיס על העגלה ויצא לדרכו עד גבעת שאול. בהגיעו לאותו הבית, יצא בעה"ב ונפל לרגליו, והתנצל כי באמת היה רצונו שר' אברהם יצבע אצלו, אבל יש לו קרוב שהוא ג"כ צבעי, ואם לא יקח אותו תבער אש המחלוקת עד השמים, ובדלית ברירה לא אוכל לקחת אותך.

הגע בנפשך, אחר ההכנות הגדולות והמרובות וטלטולי הדרך, ובפרט שפת לחמם של עולליו תלויה בהם, אבל החי באמונה יודע שהפרנסה תלויה בשמים, וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, ותחת הגערה ותלונות שתק רבי אברהם, סגר את פיו ושב לדרכו חזרה בידיים מלאות בפחי צבע וריקות ממצלצלין, כשהוא מקבל את הדין באהבה ומפטיר גם זו לטובה.

בהמשך דרכו עבר עם עגלתו על יד תלמוד תורה 'עץ חיים', ובאותו רגע יצא לקראתו מנהל התלמוד תורה, ואמר טוב מאד שבאת הנה, כי זה עידן ועידנים שחיפשנו אחר נדיב שיטול על עצמו הוצאות צביעת כל התלמוד תורה, ועתה מצאנו נדיב, אבל הלה התנה תנאי, שתיכף ומיד יתחילו בצביעה. כמובן שרבי אברהם שמח על ההצעה, וראה איך משמים כיוונו אותו לזמן הנכון, שרק מחמת שלא עבד בגבעת שאול עבר כאן כעת, ובמקום עבודה ליום אחד בגבעת שאול קיבל עתה עבודה למשך כמה חדשים.

והנה אותו בעה"ב מגבעת שאול היה נראה בשעת מעשה כ'נחש' הנושך... עומד לו אדם ומכין בעמל ויזע את הצבע, מטלטל עצמו בדרכים, ועל הכל לנגד עיניו עומדים עוללים השואלים ללחם ואין לו לתת להם, והלה מספר סיפורים שיש לו קרוב שהוא חייב לקחת אותו... אך באמת אינו נחש שממית אלא נחש שמחיה... והכל לטובתו נעשה להביאו ברגע הנכון אל 'עץ חיים' כשהוא מוכן ומזומן להתחיל מיד... ובכך לזכות ב'פרנסה' רחבה בהרבה... סיפר בעל המעשה, ממה שהיה לאחרונה, שאחד מ'מוסדות' הקודש נקלעו לחובות מרובים, וכפי הנהוג ערכו מגבית גדולה (קאמפיין) והתקשרו אליו לבקש ממנו שישתתף בתרומה נכבדה, אמר להם האיש שברצונו 'לחשוב' ולבדוק אם יכול לתת... לא עבר זמן הרבה ושוב מתקשרים אליו מאותו מספר... והתרגז עליהם על שרודפים אותו ואין מניחים לו... והחליט שלא לענות... עברו עוד כמה רגעים ושוב הטלפון מצלצל, ובודק ורואה שזה מאותו מספר... ויחר אפו והחליט שלא יתרום להם אפילו פרוטה לפרוטה וגם לא יענה להם... אכן עבר עוד משך זמן

מעליו הדינין באמונתו השלימה, והיה מביט וצופה את הטוב והחסד אשר עשה אתו הבורא ית' בזה'.

ומוסיף לבאר בזה את הכתוב (משלי כו ה) 'טובה תוכחת מגולה מאהבה מוסתרת', כי בא לומר, שגם תוכחת מגולה היא טובה, שהרי מוסתרת בה האהבה וגנוז בה החסד והטוב. ובוה יתפרש הכתוב, וידבר אלוקים אל משה - שדבר אתו קשות והוכיחו על שאמר (בסוף פר' שמות) 'למה הרעות לעם הזה', אך תיכף ומיד ויאמר אליו אני ה' - שגם דברים הנראים כזר לנגדך וכתוכחה דע שבאמת אף בהם 'אני ה' - שורש הרחמים, כי האהבה והחסד והרחמים הנמורים מוסתרים בהם^ט, ואינם אלא לטובה'.

אתכם לי לעם - רוצה ה' בעמו

בפרשתן (ו ז), 'ולקחתי אתכם לי לעם' וגו', הקשה הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (הובא בשם משמואל עמ' ע), שהרי אמרו חז"ל (במ"ר כ כג) 'כל מקום שנאמר העם לשון גנאי הוא, וכל מקום שנאמר ישראל לשון

וכו', כתב הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע כי מקורו של רש"י הוא מלשון הכתוב וידבר שמשמעו דיבור קשה, וכן ממה שנוכר שם אלוקים שהוא שם המורה על הנהגה במידת הדין. א"כ, יש להקשות, כיצד יתפרש סיפא דקרא דכתיב 'ויאמר אליו אני ה'', שמורה על רחמים גמורים, שכנודע ויאמר משמעו אמירה רכה, וכן שם הוי"ה מורה על מקור הרחמים, ונראה הכתוב כסותר עצמו.

ומבאר ה'אוהב ישראל', שהרי כתיב (איכה ג לח) 'מפי עליון לא תצא הרעות והטוב', 'והיינו, כאשר בא אל האדם איזה סיבה לא טובה וצרה ודחקות ח"ו הכל הוא לטוב לו, אך טוביה גנוז בגוויה ואינו גלוי לכל, וכל איש מזרע ישראל מחויב להאמין בזה שהכל הוא לטובתו מאת השי"ת אשר דרכו להיטיב לברואיו וזפרט לזרע ישראל עם סגולתו, אלא שבעת הזאת עדיין לא נתגלה הטובה והחסד ההוא, והוא טמיר וגנוז מחמת שהאיש הלזה עדיין אינו ראוי לטוב זה, וכאשר יגיע האדם לשכל ואמונה כזו בלב שלם אז היה יכול להמתיק

ושוב מצלצל הטלפון... ככה חזר על עצמו עשר פעמים... וכמעט שלא פקעו אבריו מרוב כעס, מדוע נטפלו אלי... וכי אני הגביר שבעיירה...

כעבור יומיים נודע לו שידידו 'גמר' שידוך לילדו כשהוא היה ה'מציע' הראשון, התקשר אל ידידו ושאלו מדוע העברת את ה'הצעה' לשדכן אחר, ולא חזרת אלי להודיע אותי שהינך מעוניין להתקדם ולגמור השידוך. השיב לו ידידו, אכן התקשרתי אליך עשר פעמים ולא ענית... על כן לא היה ברירה בידי אלא לגשת לשדכן אחר... ולא תקבל אלא רק 'שליש' מדמי השדכנות כהלכות 'מציע', בדק שוב את הטלפון שלו, והתברר לו כי אחזו הבלבול והטעות, המספר שהתקשר אליו עשר פעמים אינו אלא 'דומה' לאותו מספר שהתקשרו ממנו לבקש תרומה... ללמד, פעמים שנראה לאדם שרודפים אותו ולא נותנים לו מנוחה, וטעות גדולה היא בידו - אדרבה רוצים להיטיב לך, ואל תדחה את הטובה בשתי ידיים...

ט. ומוסיף לבאר, שהנה משה רבינו טען 'למה הרעות לעם הזה למה שלחתני' (ה כב), ואמר לו הקב"ה (ו א) 'עתה תראה אשר אעשה לפרעה', וברש"י הביא דברי חז"ל שהקב"ה הוכיחו על שהרהר אחר מידותיו, ואמר לו 'לפיכך עתה תראה - העשוי לפרעה תראה, ולא העשוי למלכי שבעה אומות כשאביאם לארץ', ולכאורה נראה הדבר כ'רעה' גדולה למשה שלא יזכה להיכנס לארץ ישראל.

אמנם באמת, טובה עצומה גנוזה בדבר, כי אילו היה נכנס לארצה"ק היו כל האויבים נופלים לפניו באין פוצה פה ומצפצף, ותיכף היה בונה את בית המקדש, ולא היו שונאי ישראל יכולים לשלוט בו ולהחריבו (סוטה ט), וכשחטאו ישראל לא היה הקב"ה שופך חמתו על עצים ואבנים אלא על... נמצא שזה הדבר היה באמת טובה גדולה בעיני משה רבינו ע"ה שיציל במיתתו את כלל ישראל, ומסיים ה'אוהב ישראל' בזה"ל, זהו על דרך הפשט, ויש עוד טובות פנימיות כמוסים ונעלמים בזה כמבואר בספה"ק...

י. ובהאי עניינא יש להוסיף עוד מה שפירש הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע (זכרון זאת) בלשון הכתוב (ירמיהו לא יט) 'הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה'', שלכאורה יש להקשות שהרי 'דיבור' הוא לשון קשה, והיאך שייך לומר כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד, רחם ארחמנו, וכי לזה רחמים יקרא... אלא ביאור הדברים, כדרכו של עולם, אשר האב שצריך לייסר את בנו לטובתו

באר הפרשה - פרשת וארא

למעשיו ועבודתו מאחר שהיא 'בקטנות המוחין בלתי התלהבות אש דת' - מבלי רעותא דליבא, כי אף באופן כזה רוצה ה' ב'עמו' יי, וגם מעשים כאלו עושים 'שורש למעלה', ויש להם חשיבות גדולה בשמים ממעל, לגודל רחימותא וחביבותא שיש לאבינו שבשמים לכל יחיד מבני ישראל^י.

דבר נורא כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (אות נו) בהא דכתיב בפרשתן אחר מכת דם ויפן פרעה ויבוא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת' (ז נג), ולכאורה צריך ביאור לשם מה הוצרך הכתוב להודיענו שפרעה בא אל ביתו, והרי העיקר הוא שלא שת ליבו, ומה

שבח הוא, מעתה יקשה, הרי כאן בישר להם שהם עתידים לקבל את התורה, להיות חלקן של הקב"ה, מדוע נקט הכתוב בלשון 'עם' שהוא לשון גנאי, ותירץ ה'אבני נזר', כי הטעם ש'עם' הוא לשון גנאי שהוא מלשון גחלים עוממות וכבויות [וכמו שנאמר (יהוה לא ה) 'ארזים לא עממהו'], ומשום כך נאמר כאן דייקא לשון עם, כי 'בשורה היא זו, שאפילו כשיהיו בקטנות המוחין בלתי התלהבות אש דת מכל מקום יהיו נרצים, ומעשיהם יעשו שורש למעלה ופרי למטה'.

ומבאן תשובה ניצחת כנגד היצר הרע המסית ומדיח לב האדם מעבודת השי"ת בטענה שאין ערך

באותה שעה מתגברים רחמים עליו, כך באותה שעה שהקב"ה 'מדבר' אל האדם אזי מתגברים הרחמים יותר ויותר, ומעתה זכור אזכרנו ורחם ארחמנו...

יא. כיוצא בדבר ביאר הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע בלשון הכתוב (תהילים קמח יד) 'וירם קרן לעמו וגו' לבני ישראל עם קרובו הללויה', 'לבני', הוא מלשון הבנה והתבוננות, ואמר הכתוב, זאת יבין כל בר ישראל, שגם כאשר הוא בבחי' עם מלשון גחלים עוממות, אפילו בשעה שהוא מאד בשפל המצב, כשליבו ומוחו כבויים לגמרי (אויסגעלאשן), הוא משוקע בתאוות הגשמיות ונדמה כי הוא נכבה ואין בו ניצוץ אש הקדושה. גם אז הוא קרובו - הרי הוא קרוב להשי"ת בפנותו אליו, בהיות נשמתו חלק אלקי ממעל, ועל כך הללויה-ה.

וכע"ז ביאר גם בפסוק (ישעיה נו ט) 'קראוהו בהיותו קרוב', ולכאורה קשה, הרי 'קריאה' היא מרחוק, וכיצד אמר לשון 'קריאה' על העת והזמן שהקב"ה קרוב אלינו, וביאר בקדשו, שאכן, הפסוק מדבר על הזמן שנראה לו לאדם שהוא מרוחק עד מאד, ואז יאמר לעצמו, אמנם, מצדי אני רחוק מאוד, אבל השי"ת קרוב אלי מאוד.

יב. הנה ידוע מה שאמר רבינו האריז"ל זי"ע לבאר ענין ה'חפזון' שהיה ביציאת מצרים, כי בני ישראל היו משוקעים במ"ט שערי טומאה, ואילו היו נופלים לשער הנו"ן לא היתה להם תקומה חלילה, ובטרם יציאת מצרים עמדו כבר על סף שער הנו"ן על כן הוצרך הקב"ה להוציאם בחפזון בטרם ישקעו בשער הנו"ן. וכבר נאמרו ביאורים הרבה, מדוע באמת לא הוציאם הקב"ה מקודם ו'בנחת'... מה היה העניין להוציאם ברגע האחרון ממש...

וביאר זה באופן נורא, אילו היה הקב"ה מוציאם מבעוד מועד היה מקום לומר שהקב"ה אוהב את ישראל כי יש בהם זכויות, מצוות ומעשים טובים, על כן המתין עד הרגע האחרון ממש, כשאין בידם כלום, להורות כי הקב"ה אוהב את עמו ישראל גם כשאינם ראויים, וכל כך למה, מפני שאנו בניך ואתה אבינו... ואב אוהב את בניו בכל מצב שהם, תמיד מחכה ומצפה להם שיצאו ממצרים... ומעתה גם אם נדמה לו לאדם שהגיע למצב הנורא ביותר, ידע נאמנה שמעולם לא סרה אהבתו של הקב"ה אליו, ועדיין הוא מחכה לו שישוב אליו באמת ובתמים...

וכזאת יש לומר גם באותו חידוש נפלא שמצינו בלשון הראשונים כמלאכים ב'ספר קושיות' (שנתחבר ע"י אחד מן הראשונים באשכנז בן דורם של תלמידי מהר"ם מרוטנבורג, אות קכה) וז"ל, תקשי לך, מפני מה קוראים אומות העולם ליהודים כלבים, (וכידוע ששונאי ישראל נהגו מאז ומקדם עד לזמן האחרון לכתוב שלט על חנות שלהם וכו' הכניסה אסורה לכלבים וליהודים, והדברים ידועים), תירוץ, לפי שנאמר 'בנים אתם לה' אלוקים', בנים בגימטריא כלבים, וגם כתוב כי לי בני ישראל ראשי תיבות כלבי, עכ"ל הנפלא והנורא. הרי שלך לפניך דאפי' אם כלל ישראל הם ח"ו בבחינת כלבי"ם. מ"מ הם נקראים בלשון של חיבה 'בנים' למקום, וכמו שאמרו חז"ל (מס' אבות) 'חביבין ישראל שנקראו בנים למקום' והדברים נוראים.

וכן מצינו מאמר נורא לבעל ה'כלי יקר', שאלמלא נמצא כתוב אי אפשר לאומרו, דהנה איתא בגמ' (שבת קנה): 'אמר רב פפא לית דעניא מכלבא ולית דעתיר מחזירא' - אין עני מהכלב ואין עשיר מהחזיר, כי כלב אין מצוי לו מזונותיו בכל מקום, והרבה מאכלים יש שאינו יכול לאכלם, ואילו החזיר נובר באשפה ותמיד מצוי לו מזונות. ולכאורה צריך ביאור, מה ראה רב פפא ללמדנו דבר זה, ולא יעלה על הדעת שנכתב בגמרא הקדושה סתם דברים בעלמא שאין בהם לימוד לדידן... ומבאר ה'כלי יקר' (בספרו 'עיר גיבורים' פר' שמיני) כי 'כלב' מרמז על בני ישראל, כדכתיב

נפקא מינה אם היה זה מחוץ לביתו, [ובכלל, מה ומבאר ה'שפתי צדיק' עפ"י ביאורו של הזוה"ק (ח"א נפק"מ לדעת שהגיע בסוף לביתו ולא נשאר בחוץ...]. (ר"ד) בכתוב (תהילים קב יח) 'פנה אל תפילת

(ויקרא כה נה) 'כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים', וכי לי בני ר"ת 'כלב', ועל כך אמרו שאין עני מכלב, שבני ישראל אין מצויים להם מזונותיהם, כי רבים הם המאכלות האסורות עליהם, וגם בבואם לבית נכרי אינם יכולים לאכול אפילו מאכלות מותרות כי מי יודע באיזה כלי נתבשלו, וזהו השבח של בני ישראל [ועיי"ש עוד שמאריך בזה]. ולכאורה תימה טובא יש בדבריהם של 'ספר קושיות' וה'כלי יקר', וכי לא מצינו שם נכבד מזה לתאר בהם את בני ישראל...

אך על פי האמור יתבאר ב'כפתור ופרח', אכן הא גופא באו להשמיענו בזה, גם מי שמרגיש עצמו שפל כ'כלב' ידע שעליו נאמר בנים אתם לה' אלוקיכם, ולא עוד אלא שהקב"ה אומר עליו 'עבדי הם' - אתה שלי... רוצה אני בך איך שאתה נראה...

וכאותם דברים נוראים שכתב הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (חכמת התורה) שלכאורה מן הראוי להתבונן לשם מה הוצרך הקב"ה לירד בכבודו ובעצמו להכות את הבכורות, והרי פרעה הרשע כבר נתרצה לאחר מכת חושך לשלח את כל בני ישראל מארצו ואפילו את הטף, אלא שהתעקש על דבר אחד - שלא הסכים שילכו הצאן והבקר, ומעתה יש לתמוה וכי עבור הצלת הבהמות הביא הקב"ה מכה גדולה כזו. אלא ביאורו, שאכן, רצה הקב"ה לחזק לב ישראל לדורות הבאים, שמא יאמרו אין אנו ראויים לגאולה העתידה, לזה הראה להם שאינו מוותר אפילו על הבהמות... ואף אם תאמרו 'ראשונים כבני אדם ואנו כבהמות' - הרי גם 'בהמות' המה בכלל יציאת מצרים, ולא יגרע מי שהוא כבהמה רח"ל, כי הקב"ה אוהב עמו ישראל וחפץ בקרבת כל אחד ואחד מהם.

כלל הדברים, כבר מילתנו אמורה שבימים אלו הקב"ה קורא ביותר לכל אחד ואחד מישראל שובו בנים שובבי"ם, ואף אם מרגיש עצמו כ'כלב' או כ'בהמה' - יזכור שהוא 'בן' (בגימטריא 'כלב', וכן כמניין 'בהמה'), ואבינו שבשמים אינו מוותר עליו...

מִן הַבָּאָר

בשנת תש"כ אירע מעשה נורא (אשר התפרסם בזמנו ברחבי תבל), הרה"ק ה'אמונת אברהם' מפיטסבורג זי"ע הוצרך לנסוע לניו יורק, ונסע במטוס כשנלוו אליו שמונה איש ממקורביו, באמצע הדרך אירעה תקלה במטוס וכבר הודיעו לנוסעים כי עליהם להתכונן לקראת... ל"ע, אך בחסדי ה' נמצא בקרבת מקום איזה שדה תעופה קטן (עירפאר"ט) וברגע האחרון הצליחו לרדת שם בשלום. כאשר יצאו מן המטוס כבר הגיע זמן תפילה ותרנו אחר מקום ראוי להתפלל, וכשראו ראו בסמיכות אליהם כמה מעובדים ניגשו אל אחד מהם וישאלוהו היכן יש מקום ראוי להתפלל בו. מיד כששמע את שאלתם נפל הלה ארצה והתעלף.

לאחר שהעירו אותו והשיבו את רוחו, שאלוהו מה זה ועל מה זה, סיפר להם, כי אף שנראה כגוי גמור אך יהודי כשר הוא מבטן ולידה, ומוצאו ממשפחה חסידית בווייליאמסבורג, וסר מן הדרך רח"ל, עד שנתגלגל למקום הזה במחיצת גויים גמורים ללא שום זיקה ליהדות. והנה אתמול בשכבו על יצועו נגלה אליו אביו ז"ל בחלום הלילה, ודרש ממנו שיאמר אחריו קדיש כי היום הוא יום השנה (יא"צ) שלו, אמרתי לו, אבי היקר, 'מה יתן ומה יוסיף' הקדיש שלי מתוך מצבי השפל, אך אבי עמד על שלו, כי הוא זקוק לקדיש שלי לטובת נשמתו. הוספתי לשאלו, כיצד אומר קדיש כאשר הנני נמצא בארץ רחוקה ונכריה, החזיר לי אבי - ואם אשלח לך יהודים שיתפללו האם תאמר קדיש, והשבתי, הן. ומפני כן התרגש כל כך כשראה תשעה יהודים 'נופלים מן השמים' כי הנה שלח לו אביו כאשר אמר למען יוכל לומר את הקדיש. סוף דבר שאותו יהודי התעורר ושב בתשובה שלימה לכור מחצבתו.

הבה נתבונן קימעא במעשה זה, מפני מה התעורר כל כך אותו איש שהיה כה רחוק משמירת הדת, אין זאת אלא מפני שראה לנכון כי על אף שהוא מנותק לגמרי וירוד ושפל ברוחניות עדיין יש חשיבות יתירה ל'קדיש' שלו, עד שאביו נגלה אליו מן השמים להתחנן בפניו שיאמר קדיש. ועל דרך זה ייאמר לדידן, עד כמה עלינו להתעורר כאשר אבינו מלכנו מחכה ומצפה ומתגעגע 'לראות אותנו'... וכל מעשה טוב שאנו עושים יקר הוא בעיניו עד מאוד.

לכלל מעשה, מעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר בהרהור טוב של איש יהודי, כמה מעלה יש לו, ועל אחת כמה וכמה אם בא לכלל מעשה"...

והייתי לכם לאלוקים - ימי טהרה והתקרבות לבורא ית"ש עומדים אנו בעיצומם של השוכבי"ם, ימים בהם הקב"ה דורש ומבקש מכל אחד ואחד לצאת מ'טומאת מצרים', כל חד וחד בדיליה, ולשוב אליו באמת ובתמים, ימים בהם הקריאה מעוררת את הזמן ל'גאולה שלימה', ויש בהם סיוע ועזר אלוקי להתקרב אליו ית"י.

בראש ובראשונה מחובת האדם להשתוקק להתקרב אל ה'טו וללכת בדרך טובים^{טו}, ולשאוף בכל

הערער' שהכוונה היא לתפילת יחיד שהקב"ה מהפך ומסתכל בה ובוחר האם ראויה היא שתתקבל, ועל דרך זה יש לבאר גם בהאמור כאן ויפן פרעה - שפרעה בחן ושקל בדעתו האם לקבל את האות שבמכת דם ולהיכנע, והיה לו רגע אחד של הרהור טוב, אלא שלבסוף גבר עליו יצרו וגמר בדעתו שלא להיכנע ושב לביתו כשאינו שת ליבו. ונכתב זאת בתורה, ללמדנו 'לימוד גדול, שהרהור טוב אף שלא תיקן אין שכחה בשמים, שכל עבודת האדם להכניע סמ"א על כן מה שמהרהר טוב גם כן יש לו שכר'. והדברים מבהילים למתבונן בהם, שהרי הדברים אמורים בפרעה הרשע, אך מכל מקום רגע אחד של הרהור טוב שהיה לו כבר נרמז בתורה 'ואין שכחה בשמים', ואף שלא בא

יג. עוד נימא מילתא לחזק הלבבות במה שאמר הגה"צ רבי דן סגל שליט"א על לשון הכתוב (משלי כד טז) 'שבע יפול צדיק וקם', מדוע נקט הכתוב דווקא מניין 'שבע'... אלא כי ידוע ש'שבע' מורה על ה'טבע', וכמו שבעת ימי בראשית, וזהו שאמר הכתוב אף מי שבטבעו נופל, נדמה לו שכל יצריו ומשיכה לרע הם בטבעו... גם הוא יקום ויתחזק... כי בכל מצב הקב"ה מחכה עליו, ועוד, כי בכל מצב יש בו כוחות להתחזק, ומדויק עוד בלשון הכתוב שבע יפול צדיק וקם, שנזכר שהוא 'צדיק' עוד לפני ש'קם'... כי גם בשעת הנפילה יש בו כח להיות צדיק, ומתי נראה זאת כאשר יקיים בעצמו 'וקם'...

יד. מעשה באחד מתלמידי נובהרדוק שעלה לארה"ק בימי קדם - לפני המלחמה. והנה באותם הימים היתה העיר בני ברק 'מושבה' קטנה, ומסביבה שטחים אדירים ריקים (לשם נתפטה לאחמ"כ בני ברק דהיום, ועוד ערים), אשר בעד כמה פרוטות היו מקבלים 'בעלות' על שטחים ענקיים, ואכן, כל מי שקנה כן, מכרם לאחר 20-30 שנים תמורת הון רב, והתעשר עד מאד.

מידענו זה לא עסק בזה כלל, אמנם, כעבור שנים רבות, ישב פעם עם צאצאיו, ועלתה שיחתם אודות פלוני שקנה בשעתו שטחים אדירים, ולאחר שנים הרבה מכרם והתעשר בעשירות מופלגת, וישאלו הבנים את אביהם, נו, והיכן היית, כיצד עברת את השנים הללו מבלי לקנות לעצמך מאומה...

ענה להם אביהם, שאלה קשה שאלתם, שאלה שאין עליה תשובה, כי אכן אילו היה לי אז שכל, הייתי קונה שטחים עצומים בפרוטות אחדות. אבל אני חושב לעצמי, שאלה זו בדיוק ישאלו אותי לאחר 120 בעלותי השמימה - הרי היית בעולם הזה - עולם העשייה, היית יכול לקנות לנצח נצחים קנינים אדירים, עם כל דבר קטן, כל פעולת טוב קטנה, כל איש"ר, כל שמירת עיניים, הרי בזה היית קונה לעצמך שטחים אדירים בג"ע. היכן היית... מה עשית... מדוע לא נצלת את ההזדמנויות.

כן נאמר לדידן, כאשר הננו עומדים בימים קדושים של שובבי"ם, הבה נזהר לבל תתפסנו הבושה לאחר הימים הגדולים, לבל יוכלו לשאול אותנו, רבי יהודי, היכן היית, הרי היית יכול לקנות כל כך הרבה קניני נצח... מדוע נשאת מאחור...

טו. לימוד נפלא מלמדנו הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בפרשתן) וז"ל, איתא במדרש (שמו"ר י ג) איך היתה הצפרדע נכנסת לתוך בתיהם של גדולים העשויים משיש, אלא שהיה אומר לשיש עשה לי מקום שאעלה ואעשה רצון בוראי והיה נבקע השיש. ועל דרך זו צריך כל יהודי לומר ללבו האטום כאבן, התבקע כדי שאעשה רצון בוראי... התבקע כדי שאעשה רצון בוראי... שאפילו בשביל הצפרדע נבקע השיש בלכתה לעשות רצון הבורא ית"ש.

טז. וכך פירש הרה"ק ה'אור לשמים' בדברי רש"י בריש פרשתן (ו א) 'וארא - אל האבות', ובפשוטו תמוה מאוד מה חידש רש"י בדבריו אלו, והרי מקרא מלא דיבר הכתוב 'וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב', ומי אינו יודע שאברהם יצחק ויעקב הם המה האבות הק'. וביאר כי 'אבות' הוא מלשון 'רצון' (כמו ולא אבה לשלחם, להלן י כז),

וסוד הגאולה הוא שמרניש בעצמו שאינו מוכן להמשיך יותר בדרכו הרעה. ומסיים וז"ל, והוא עצה היעוצה לכל איש ישראל על ידי שמרגיל עצמו להיות שונא הרע כתכלית השנאה וכו' וזה התחלת הגאולה, עכ"ל.

ביותר הדברים אמורים בענייני 'יראת שמים', שחובת האדם להשתוקק בכל לבבו לזכות ליראת

ליבו ונפשו להתרחק מן הרע, ומאידך לרצות לצאת מן הרע לכל יהא 'שקוע' בו. וכמו שפירש הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"א ד"ה והוצאתי) בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בהאמור בפרשתן (ו ז) 'והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים', שכך אמר הקב"ה - אוציא אתכם ממה שאתם רגילים לסבול את מומאת מצרים, כי כל ענין הגלות הוא מה שמתרגל לחיות תחת שלטון הרע,

והכי קאמר רש"י, שהקב"ה מתגלה לכל מי שרוצה ומשתוקק לכך, וכלשון קדשו הגם שעדיין אינם עובדים להשי"ת רק שיש להם רצון טוב לזה - יהיה להם גם כן גילוי ית"ש (וכע"ז ביארו בהרבה ספה"ק).

יז. מעיקרי השגת יראת שמיים הוא על ידי ההתבוננות ושימת לב, וכמו שכתב הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע לנכדו הבח' מוה"ר מנחם נתן הי"ד, וז"ל. ב"ה, א' פר' בא. לנכדי היקר מ' מנחם נתן שי"י... ואשר כתבת לכתוב לך בענין יראת שמים, הנה אתמול נקרא בפרשה (וארא) 'הירא את דבר ה'" (ט כ) וכתוב (פסוק כא) 'ואשר לא שם לבו וכו', משמע כי ענין יראת ה' היא לשים לב לכל דבר, שלא לעשות דבר שלא יהיה לרצון לפני אדון כל, ולהאמין כי מלא כל הארץ כבודו, ובזה משיגים יראת שמים, זקינך הדו"ש, חי"ק.

וכבר כתב ה'מסילת ישרים' (פ"ב) 'וההולך בעולמו בלא התבוננות אם טובה דרכו אם רעה, הרי הוא כסומא ההולך על שפת הנהר אשר סכנתו וודאי עצומה ורעתו קרובה מהצלתו'.

מִן הַבָּאֵר

סיפר הרה"ח רבי מנדל לוריא זצ"ל (בעל היבינה להבין' ובנו של העבודת פנים) מזכרונות ימי ילדותו, לפני כמאה שנה, שהיה דרכם של אנשי טבריא לגור בימות הקיץ בעיה"ק צפת ת"ו מפני החום הכבד השורר בטבריא, ובהיותו בצפת היה מסתובב בשווקים ובחנויות, וראה שם דבר נאה... היו אחים שהחזיקו לפרנסתם חנות למכירת שעונים (זייגער'ס), והיו אוהבים לעשות שחוק... על כן נטלו שעון זהב וקשרו לו חוט דק מאוד (הנקרא 'חוט דייגים') ארוך ביותר והשליכו את השעון באמצע הרחוב כשהחוט משתלשל והולך עד למוכרים היושבים בתוך החנות, והנה עבר איש בדרך ומצא שעון זהב... התרגש מאוד על המציאה הכשירה שנפלה לידו... והתכופף להרים את השעון ולזכות בו, המוכרים ראו ומשכו קימעא את החוט, ונמשך השעון והחל האיש לרוץ אחר השעון... משכו עוד ועוד וה'מוצא' ממשיך לרוץ עד שמצא עצמו בתוך החנות, כשהכל שוחקים למשובתו... ולא אחד ולא שניים נפלו ב'רשת' זו...

ולכאורה פליאה דעת ממנו, אותו מוצא שראה שהשעון התחיל 'ללכת' ורדף אחריו, מה חשב לעצמו, האם לשעון יש רגליים... היאך לא 'הבין' מיד שיש כאן איש האוחז בשעון ומתקלס בו... אך התשובה ברורה ופשוטה ביותר, כאשר מתגברת מחשבת התאוה שוב אין שכל ודעת... על כן צריך האדם לחקוק היטב בליבו יראת שמים בכדי שלא יבוא לידי בזיון...

כי באמת תימה רבתי היא על אנשי מצרים, הרי כל אותם הימים המה ראו עין בעין היאך שמתקיימים דברי משה אחת לאחת, והדעת נותנת לחוש לדבריו ומדוע לא הכניסו כולם את מקניהם לתוך הבתים למען לא ינזקו בברד, ואף אם לא האמינו בודאי לדבריו, אך על כל פנים מדוע לא חששו מן הספק, ותגדל הפליאה ביותר על פי מה שמצינו במדרש (שמו"ר יב ב) 'הירא את דבר ה' מעבדי פרעה אמרו רז"ל זה היה איוב, ואשר לא שם לבו זה היה פרעה ועמו', ונמצא שבכל ארץ מצרים לא נמצא רק איש אחד שהאמין שעתידיה מכת ברד לבוא עליהם. אלא שאף שידעו בשכלם מ"מ ליבם רחק מהם, ולא התבוננו בלב.

דבר נפלא אמר הגה"צ רבי משה וואלפסאן זצ"ל לבאר הא דאיתא במדרש (שמו"ר ט ח) על הפסוק (ז יד) 'ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה מאן לשלח העם' - שלבו של פרעה נעשה כבד, שהנה הקשה הרה"ק מסאטמאר זי"ע על מה שאומרים בתפילת 'נשמת' - כי כל פה לך יודה וכל לשון לך תשבע וכל עין לך תצפה וכו' וכל הלבבות יראוך', שהרי לכאורה מצינו שלא כל פה מודה להשי"ת, ולא כל עין מצפה לו ית' ולא כל לב מלא יראה ופחד...

באר הפרשה - פרשת וארא

שלא ישמע אותי פרעה מלך מצרים שאינו חפץ לשלחם, וכבר נתקשו המפרשים בהבנת הדברים (אור החיים הק' ועוד), שהרי בתורה גופא נכתב ה'פירכא' על הק"ו, וכדכתיב (פסוק ט) 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ועבודה קשה', ואם כן מהו ה'קל וחומר' שאף פרעה שאין לו 'עבודה קשה' לא ישמע אליו.

וביארנו בזה ביסוד הדברים שכתב הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע (פר' נח ח), כי העובד את בוראו בדרך הטבע - כל זמן שהעבודה באה לו בנקל, וכגון שמקיים 'יתגבר כארי' להשכים בבוקר רק ביום בהיר, ואילו ביומא דסיתוא כשהקור גובר ישאר במיטתו, וכן כל עסקו בתורה אינו אלא כשיש לו חשק ללמוד, הרי שברו מן השמים גם כן רק בדרך הטבע - שבכל עת שהבורא משפיע 'שפע' על כל העולם כולו, יוסיפו גם

שמים", ולהמאים את הרע והתאוות השפלות בעיניו". וכמו שדייק הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שרק במכת צפרדע מצינו ש'ותבאש הארץ', והרמוז בזה, עפ"י מה דאיתא מהאר"י הק' שמכת צפרדע היא כנגד 'מידת היסוד', והעצה כנגד תאוות רעות הוא שימאים בעיניו עד שיהיו בעיניו כדבר סרחוני המעלה צחנה ובאשה"א.

הירא את דבר ה' - המשבר את טבעו זוכה להנהגה מעל דרך הטבע

בפרשתו (ו יב), 'וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים', ובמדרש (בר"ר צב ז) 'זהו אחד מעשרה ק"ו שבתורה', שאם בני ישראל לא שמעו אלי אף שהיה זה עבורם 'שמועה טובה' הרי קל וחומר

שהרי לבו של פרעה לא פחד. אלא ביאור, שאכן כל פה לך יודה וכל הלבבות יראוך, כי פה שאינו מודה להקב"ה אינו בגדר פה... ולב שאינו מפחד אינו בכלל לב... ובאמת... ובזה יתבאר היטב שלנו של פרעה נעשה כבוד, כי אם אינו מתיירא מהקב"ה אין זה לב כלל...

יח. וכמו שאמר כ"ק אדמו"ר מסקולען זי"ע על הנוסח שאנו אומרים בברכת החודש, 'חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא וכו' חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים', וצ"ב, מדוע כופלין לבקש פעמיים על 'יראת שמים'. אלא ביאורו, שמתחילה אנו מבקשים על 'חיים שיש בהם יראת שמים', ולאחמ"כ מוסיפים לבקש שתהא בנו 'אהבה' ליראת השמים... וכלומר, שתיבת 'אהבת' עולה הן על תורה הן על יראת שמים, כי אכן יש לאהוב וממילא לחפץ לזכות ליראת שמים...

יט. וכך ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ט ד"ה ובמ"א) 'ולא יראה בך ערוות דבר ושב מאחריך' (דברים כג טו), לא יראה - ס'זאל דיר נישט געפעלן (לא ימצא הדבר חן בעיניך), אלא התקדש עד שתמאס את הרע...

כ. פעם נתלוויתי לאדמו"ר זי"ע בדרכו ברחובה של עיר, ולפתע, כאשר הגענו לקרן זוית, משך אותי עמו לתוך 'צפרדע' (כיניו לפח זבל גדול), באומרו 'כאן מריח טוב יותר משם'... כי היתה שם קבוצת נשים... וזאת למודעי כי אדמו"ר היה איש 'מיושב בדעתו', ולא היה זה כלל מדרכו... אך כך הוא הדרך הישרה לקפוץ ולברוח כמו מפני השריפה על ידי ההכרה ש'כאן מריח טוב יותר משם'...

כא. סיפר הגה"ח רבי יצחק דוד גראסמאן שליט"א רב ד'מגדל העמק', מעשה בבחור שירד מטה מטה מדרך הישר רח"ל, והגיע עד לדיוטא התחתונה וכבר עמד לקחת בת אל נכר ולהתחתן עם נכרית ה", ההורים השבורים והרצוצים לא ידעו מה לעשות, עד שהלך הגרי"ד אל הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע וביקש ממנו לדבר על לב ה'תכשיט' הפורק עול, אולי יצליח להטות אל לבבו, ולהניא אותו ממחשבתו הרעה, הרה"ק שלח לקרוא את הבחור, ובבוא לפניו דיבר עמו שיחה ארוכה בנעימות ובידידות, על דא ועל הא, מבלי להזכיר אפילו בהגה קל אותו עניין... ונפרד ממנו לשלום, ויצא הבחור שמח וטוב לב, הנה הרבי לא 'מפריע' לי... נדהמו ההורים לשמוע תוכן השיחה ושבבו בבהלה אל הגרי"ד, המה תמהו מדוע לא ניסה הרבי לדבר על ליבו, חזר הגרי"ד אל הרה"ק וביקש ממנו לדבר בשנית עם אותו בחור, מתוך תקווה טובה שעתה בוודאי כבר יעלה הרבי את העניין, אך שוב דיבר עמו זמן רב ולא נכנס עמו כלל לאותו נושא בוער כאש... וכבר לא היה יכול הגרי"ד להתאפק ושאל את הרה"ק מדוע התעלם כלל מלעסוק בעניין שלשם כך ביקשו ממנו לקרוא לו, נענה לו הרה"ק, מדוע לא תבין, דברתי עמו בידידות כדי שיפתח לבבו לאהוב אותי, ואם יאהב אותי ממילא ישנא את הרע ותתבטל אהבתו לאיסור... ומכאן דרך ועצה נכונה, היאך ימאס האדם וישנא את הרע, כשיגביר אהבתו לדברים שבקדושה ממילא כבר יתרחק לבנו מלאהוב דברים שהם היפך הקדושה...

כטבע, דהיינו אם הוא בטבע אינו מוליד, יעשה מצוה גדולה שלא בטבע ויפעול למעלה מן הטבע. עכ"ל. ויסוד נאמן מצינו בדברי רבינו הר"ן (פסחים יז. בדפה"ר) על הא דאיתא בגמרא (פסחים נ:): רבא רמי, כתיב (תהלים נז יא) 'כי גדול עד שמים חסדך' וכתיב (תהלים קח ה) 'כי גדול מעל שמים חסדך', הא כיצד, כאן בעושיין לשמה וכאן בעושיין שלא לשמה, ומבאר דבעושיין לשמה גדול מעל שמים חסדך, 'כלומר שהקב"ה מבטל ומשנה מערכות שמים בשבילו'.

לו בתוך הכלל שפע רב טוב על קיום מצוותיו, אך מי שבוטע ביצרו, ומתגבר על טבעיו במסירות גוף ונפש לעשות רצון קונו וחפץ צורו, הרי אף שברו ישולם לו 'מדה כנגד מדה' למעלה בדרך הטבע²², וכשנצרך לאיזה ישועה ישדרו עבורו את כל מערכות הטבע כרצונו וכהצטרבותו²³.

וכן כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דפרקא כ"ד) וז"ל. אמר הרה"ק המגיד מוה"ר יחיאל מיכל [מזלאטשוב] זצלה"ה, כשיצטרך האדם לפעול ענין שלא

כב. וזאת למדנו גם ממה שמצינו במכת צפרדע, שבתחילה נאמר (ז כח) 'ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך ובבית עבדיך ובעמך ובתנורך ובמשארותיך', ולבסוף כתיב (ח ט) 'וימותו הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן השדות', ולא נזכר כאן גם 'מן התנורים', ומכאן למדו חז"ל (ילקוט שמעוני קפב) שאותם הצפרדעים שנכנסו לתנורים נעשה להם נס ולא מתו, ופירש החזקוני 'לפי שמסרו נפשם למות על מצוות הקב"ה', והיינו טעמא כי המשבר את טבעו לעשות רצון קונו, זוכה לניסים שמחוץ לדרך הטבע, ואין כח ל'טבע' לשלוט עליו. כג. סיפר הגאון רבי יעקב איידלשטיין זצ"ל, שפעם ביקשו ממנו להספיד נפטר פלוני שלא היה שומר תורה ומצוות, ולא ידע במה להספידו והחל לברר אודותיו ועל מעלותיו, עד ששמע 'מעלה אחת' על אותו האיש, שכל ימיו היה נזהר מלעשן סיגרי' בשבת, ובהיותו משתובב עם חבריו שאף הם היו רחוקים משמירת תורה ומצוות היה יושב ומצפה עד שייראו ג' כוכבים בשמים ואז החל לעלות עשן. וכל כך למה, כי כשעלה לארץ הקודש קודם המלחמה הצטרף להיות כחייל בצבא האנגליים, והם העמידוהו בשורות 'חיל הים', פעם אחת בהיותו בלב ים נשברה האנייה והחלה לטבוע, וכאשר הגיעו מים עד נפש והיה פסע בינו לבין... התעורר בקרבו הניצוץ היהודי, ואמר, רבש"ע, אם אנצל ממוות לחיים שוב לא אעשן בשבת קודש, ובאותו הרגע (ברגע האחרון) עבר ממעל לראשו מטוס (פליגער) של חיל האוויר, הטייס ראה והבחין בו, שלשל לו חבל הצלה ותחי נפשו. והרי לך כוחה של קבלה אחת טובה אף בלא וידוי, להציל ממוות לחיים. ועפ"ז אמר הגר"י, שהנה המנחת חינוך דן (מצוה ש"ט) האם תשובה בלא וידוי מהני אם לאו, ומכאן ראייה שתשובה גרידא מועילה הרבה אף בלא וידוי. ולענייננו ייאמר, מי ששקוע ב'ים' עוה"ז ובטרדותיו, או שכמעט טובע ב'ים' של יצר הרע... עצתו שיקבל על עצמו קבלה טובה 'למעלה מדרך הטבע', ומיד ישלשלו לו מן השמים חבל הצלה... ותחי נפשו...

שמענו מבעלי המעשה, רב גדול ונכבד אשר לקח על עצמו לטפל בנער, בחור מבית טוב שירד מטה מטה, ול"ע הגיע עד כדי חילול שבת. ובכלל זה היה מעשן סיגרי' בעצם יום השבת קודש, הרב שרצה להעלותו על דרך המלך, החליט לקרבו לאיטו, על כן, פנה אליו ויעץ לו שאף אם יצרו תקפו כ"כ לעשן בשבת, מ"מ אל יכבנה בגמר העישון (כי אין כל הנאה ביכיו"ז זה) ובכך ינצל עכ"פ מאיסור כיבוי שהוא אחד מל"ט מלאכות שבת. הבחור לא אבה לשמוע לו, מאחר שכבר ראה את עצמו 'חוטא ופושע', ואמר לרב, מה ארויח מזה, ממילא חוטא אנכי, ונפתח ביניהם 'וויכוח' אם יש בזה איזה רווח, שיזהר שלא לכבות את הסיגרי', או לאו.

נענה הרב ואמר לבחור, אם תשמע מפי הגאון הגדול הגר"ח קנייבסקי שיש ענין בזהירות מהכיבוי, האם תשמע לו... נענה הבחור בהן. מכיון שכן עלו השניים לבית הגר"ח, ויהי אך נכנסו, השפיל הגר"ח את עיניו, כי אסור להסתכל בפני רשע - זה הבחור המחלל שבת. פתח הרב ושאל, ילמדנו רבינו, בחור זה נמצא במצב קשה מאד, הוא מעשן בשבת ל"ע, האם יש איזה ענין בכך שלכה"פ ימנע עצמו מכיבוי הסיגרי', ענה הגר"ח, בוודאי שיש ענין. מיד נענה הבחור, הריני מקבל על עצמי שלא לכבות בשבת. אורו עיני הגר"ח, הגביה עיניו והביט על הבחור, ובירכו בכל לבו.

ללמדך, בגדולת וחשיבות כל פעולת טוב, כל התחזקות אפילו במעט דמעט ערכה רב עד מאד, לפני כן היה נחשב 'רשע' שאסור להסתכל בפניו, ועתה, עם מה שכי"ף את יצרו נסתלק ממנו תואר זה, וכבר נעשה ראוי ל'ברכה' (סוף דבר שהבחור חזר בתשובה שלימה, כי גם זה מהרווחים של כל התגברות, כל פעולת טוב מעלה את האדם מדרגה אחר מדרגה, עד שמגיע לשלמות העליה).

באר הפרשה - פרשת וארא

והלך עם משה להיות לו לפה לפני פרעה - אעפ"י שידע שגנאי הוא לו דבר זה, שהרי פרעה מכיר אותם ויודע כי הוא גדול ממנו בשנים ולא בוש ממנו, ומכיוון שאהרן הקריב מעצמו כן, נתעלה באותו זמן להיות שקול כמשה רבינו. ומכאן תראה עד כמה מתעלה האדם ש'שובר' עצמו.

ותן חלקנו בתורתך - הטהרה ושפע טוב ע"י עסק התורה
בפרשתן (ו ט), 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה', ומבאר ה'אור החיים' הק' וז"ל, אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם, עב"ל²¹. והיינו שהתורה מיישבת לבו של אדם²², ומסלקת ממנו כל דאגה, ומרעיפה עליו מללי תחיה לעמוד בכל צרה ברוח ובנשם²³. וכמפורש ברש"י על הפסוק (משלי יב כה) 'דאגה בלב איש ישחנה ודבר טוב ישמחנה - יעסוק בתורה והיא תשמח את הדאגה שבלבו ותצילנו ממנה'.

עוד איתא בגמרא (ע"ז יט.) במעלת לימוד התורה 'כל העוסק בתורה, הקב"ה עושה לו חפציו'. ובמהרש"א מבאר, כי העוסק בתורה יצליח בכל ענייניו²⁴ אף ללא

ועפ"י מבואר היטב ה'קל וחומר', שכך אמר משה להקב"ה, אם היו בני ישראל מתאמצים למעלה מטבעם והיו שומעים אלי על אף קוצר רוחם מעבודתם הקשה, אזי מובטחני שימדוד להם הקב"ה במידתם, ויעשה נס שישמע פרעה אותי אף שאני ערל שפתיים. אך מאחר שבני ישראל לא שמעו אלי - אלא נהנו בדרך הטבע שבמצב 'עבודתם הקשה' א"א להם לשמוע אלי, אם כן איך ישמעני פרעה, והרי אני ערל שפתיים שעפ"י טבע אין שומעים ומקשיבים לו.

בפרשתן (ו כו-כח), 'הוא אהרן ומשה וגו' הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים, הוא משה ואהרן. וברש"י 'הוא אהרן ומשה וכו' לומר לך ששקולין באחד'. והקשה השל"ה הק', היאך אמר שהיו שקולין כאחד הרי מפורש אמרה תורה 'ולא קם עוד נביא כמשה', ואף לאהרן הכהן עצמו אמר הקב"ה (במדבר יב ז) 'לא כן משה עבדי' - ואיככה יאמר 'שקולין היו'.

ומבאר הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע, כי אכן משה רבינו היה גדול מאהרן אחיו, אלא שאהרן הכהן קיים בנפשו זראך ושמח בלבו - אעפ"י ששמחה היה צעיר ממנו בשנים ולא התקנא בו כלל, וגם הוסיף

כד. מסופר שהרה"ק מהורנסטייפל זי"ע התאכסן בבית חותנו הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, כאשר עמד לשוב לביתו שבמדינת רוסיה נעמדה בתו של הדברי חיים ושפכה מר ליבה בפני אביה הק' אודות מלכות הרשעה, ובתוך דבריה אמרה שהיא קשה יותר ממצרים. נענה לה אביה הדברי חיים, אל תאמרי כן, שהרי במצרים עדיין לא היה לבני ישראל את התורה המשיבת נפש, אולם אנו יש בידנו את התורה שבכוחה נחזיק מעמד.
 כה. ואכן החזון איש היה מיעץ למי שמסתפק כדת מה לעשות ואינו יכול להכריע, שילמד דף גמרא ועל ידי זה תתישב דעתו עליו ויוכל לגמור בדעתו ולהכריע צדדי הספק.

וכך אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, 'כשיש לאדם דאגה קטנה, העצה שילמד דף גמ' אחד, ואם יש לו דאגה יותר גדולה ילמד ב' דפים גמ', וכשיש לו דאגה קשה מנשוא ילמד שלושה דפים גמ', ואז יוכל להתחזק ולהתגבר על הכל' (לקוטי אמרים אות סג). ובזה ביארו במה ששנו חכמים בלשון המשנה (אבות ו ו) בתוך המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם 'ומתיישב לבו בתורה', שהכוונה ומתיישב לבו - במה, בתורה, ע"י עסק התורה כראוי.

כו. דבר חידוש כתב הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע (ד"ה ואכן) ליישב קושיית המפרשים מדוע לא ריפא הקב"ה את משה, ומבאר בזה"ל, אבל האמת הוא שמשה היה מוכרח להיות כבד פה בכדי לידע אחר כך חביבות ומתיקות התורה שהיא 'מרפא לשון עץ חיים' (מלשה"כ משלי טו ד), שבשעה שקיבל התורה נתרפא לשונו. וכמו שאמרו חז"ל (דב"ר א א) 'הרי משה, עד שלא זכה לתורה כתיב בו (לעיל ד י) לא איש דברים אנכי, כיון שזכה לתורה נתרפא לשונו והתחיל לדבר דברים, מנין, ממה שקרינו בענין (דברים א א) אלה הדברים אשר דבר משה'.

וכך כתב הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (ש"ת חו"מ צב) בזה הלשון, ודבר בריאות גופך, כאשר יהיה לימודך באופן הראוי בטח תהיה התורה רפאות לשקוי לעצמותיך (לשון הכתוב משלי ג ח).

כז. פעם הגיש אחד מחסידי הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא זי"ע 'קוויטל' לפני רבו, בו כתב שמבקש 'ברכה והצלחה בכל העניינים', נענה לו הרה"ק דוד המלך היה 'הרבי' הגדול ביותר, והוא אמר (תהילים א ב-ג) 'כי אם

השתדלות כלל, וסגנון לו לחפז ולרצות בדבר מסוים - והקב"ה עושה לו 'חפזיו' י"ח.

אחד ואחד לפי יכולתו, ובפרט בלימוד תורה שב"ע"פ ולברר הלכה בליבון ובירור יפה"ל, עיי"ש. וכן אומרים משם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בשם הרה"ק השרף מקאצק זי"ע שעיקר תיקון ימי השובבים הוא בלימוד גמרא ופ' תוספות בעיון.

הזמן גרמא, בימי השובבים בהם ניתן לכל איש ישראל כח עז ותעצומות להתעלות, לטהר ולקדש את עצמו בקדושה של מעלה, שבראש ובראשונה יש להרבות בעמל ויגיעת התורה^{כ"ב}, וכמו שכתב הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע (סוף פר' ויחי), וז"ל, מי שנוגע יראת ה' בלבבו צריך להתאמץ בכל יכולתו ולעשות תשובה וכו', ובפרט בימי פרשיות של שובבים המסוגלים לכך וכו', ועיקר התשובה היא ע"י תורה ותפילה וצדקה כל

כתב ה'שלטי גיבורים' במסכת תענית (שו"ע תקע"א ב), 'תלמיד חכם אינו רשאי לישב בתענית שממעט ממלאכת שמים', והיינו שתלמוד תורה מכפר על האדם יותר מהתענית, ולכן אמרינו ליה שלא להתענות ל"א, שלא יתמעט ה'מכפר' הגדול יותר ל"ב.

בתורת ה' חפזו ובתורתו יהגה יומם ולילה וגו' וכל אשר יעשה יצליח', והרי שהרוצה לזכות לברכה ולהצלחה בכל העניינים אין לו אלא לעסוק בתורה כי היא מקור הברכה.

הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל מביא (בספרו אמרי חן) ששמע רמז נאה ומתקבל בלשון הכתוב שבסוף פרשתן (ט לב) 'והחטה והכוסמת לא נוכו כי אפילות הנה', כי הנה 'חטה' בגימטריא כ"ב, ורומז לתורה שבכתב שנכתבה בכ"ב אותיות, 'כסמת' אותיות 'מסכת' והיינו תורה שבעל פה, ועל כך נאמר לא נוכו כלומר, שכל לומדי התורה שבכתב ושבעל פה יהיו נשמרים מכל הכאה וצרה, ולא עוד אלא 'כי אפילות הנה' והיינו כדברי חז"ל (תנחומא טז) 'פלאי פלאות נעשו להם', שהקב"ה יעשה עמהם נפלאות כהנה וכהנה.

כח. מעשה באיש שהתאונן בפני הגה"צ רבי שמואל אהרן לידער זצ"ל אודות ה'חובות' שלוחצים אותו, נענה לו כי 'חוב' ר"ת ותן חלקנו בתורתך, אם יתן חלקו בתורה אזי יפטר משאר ה'חובות'...

וכבר נודע שהגר"ח קנייבסקי זצ"ל היה מזכיר תמיד את ה'חובות' הלוחצים אותו... והיתה כוונתו כלפי ה'חובות' שנטל על עצמו בסדרי הלימוד דבר יום ביומו כחק בל יעבור, וממנו נלמד לקבל על עצמנו 'חובות' בלימוד התורה ועיי"ז נפטר משאר 'חובות'...

כט. דורשי רשומות אמרו כי 'שובבים' בגימטריא 'ש"ס'... לרמז על 'מצוות' הימים בריבוי לימוד דפי הגמרא הקדושה. ל. כתב הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע (ב'הנהגות' שלו אות נב) וז"ל. בכל פעם יאמר באמצע הלימוד 'המאור שבה יחזירנו למוטב', ובכל פעם שהיצר מסיתו לסיים בענין ולקצר בלימוד מחמת עייפות או חסרון הבנתו או מחמת שיחת הילדים, יגער ביצר הרע, ויתגבר עליו מאד, וישבור טבעו וילמד יותר מהרגלו, ובכח עד שייגע, ובזה משבר הקליפות והחיצונים, ומכפרין לו אפילו על כריתות ומיתות ב"ד ומיתה בידי שמים, כי הלימוד בתנ"ך ומשנה וגמרא ופוסקים שהוא בכח ובקול ובנעימת הקול בלי שום מחשבה זרה ובנענוע הגוף מטהר ומצחצח הנשמה ומחדד השכל ומשבר הקליפות והחיצונים מכל וכל.

לא. וכך הביא ה'פרי מגדים' (ספר המגיד עמ' קנה) בשם השל"ה הק', שכביכול הקב"ה משמיע דברי מוסר בלשונו של אותו רשע פרעה 'נרפים אתם נרפים על כן אתם אומרים נלכה נזבחה לה' (ה' ז), שהנה יש שמעדיפים להתענות מאשר להרבות בלימוד התורה, ועל כך נאמר מוסר ה', נרפים אתם נרפים מלהתייגע על תלמוד תורה על כן אתם אומרים נלכה נזבחה לה', ור"ל להרבות בתעניות שהם נחשבים כקרובן על ידי מיעוט חלבו ודמו... וכלשונו מוטב יאכל וילמד...

לב. פעם ראה הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע אברך היושב בתענית באלו הימים, אמר לו הרמ"מ מדוע הנך עוסק ב'תיקון הקטן' שהוא התענית והצום, הרי 'בר הכי' אתה, ואפשר לך לערוך את ה'תיקון היותר גדול' והוא לימוד גמרא ותוס'.

הגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע כתב (קריינא דאיגרתא, ח"א מכתב יז) לאחד שהיה מסגף עצמו 'נבהלתי... שאתה צם תעניתים... ושעה אחת של לימוד חביב אצל הקב"ה יותר מאלף תעניות'. וכתב עוד שם, מי שרוצה לסגף עצמו לשם כפרת עוונות, ילמד ב'חזרה' על דבר שכבר הוא יודע היטב - דללימוד זה אין לו חשק, והוי לימוד זה לשם שמים ממש והוה גם כן סיגוף...

באר הפרשה - פרשת וארא

עם קונו, הפירוש - כי אורייתא וקודשא בריך הוא חד, והתורה"ק נקראת 'תורת חסד' (משלי לא כו), וקוב"ה 'חסד א-ל כל היום' (תהלים נב יג), ואם תרצה אתה ג"כ להיות חסיד, תתחסד עם קונך, שתדבק בקוב"ה ותורתו שהם חסד ותקרא ג"כ חסיד, עכ"ל.

בה איתא בתנא דבי אליהו (רבא פ"ח) 'בא וראה כמה גדולה בוחה של התורה, שמטהרת את פושעי ישראל בזמן שעושיין תשובה, אפילו מעבודה זרה שבידם, שנאמר (יהוקאל לו כה) 'זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליכם וגו', ואין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים' ואין טהרה אלא דברי תורה'.

בספה"ק האריכו במעלת לימוד התורה ברציפות' לד בלי שום הפסק כלל, ועד כמה התורה מזככת ומטהרת את עוסקיה, וכדאיתא ש'רציפות' הוא על דרך

בספר 'כתר ראש' (אות קל"ג) מביא בשם הגר"ח מוואלאז'ין זצוק"ל (בענין התיקונים) כי כל העוסק בתורה אין לו מה לדאוג כלל, וכפי שהראה לו רבו הקדוש הגר"א מוילנא זי"ע מאמר נורא בתיקוני הוהר המחמירים מאד בחומר העוונות, שהעובר על רצון הבורא נידון ביסורים קשים ורעים ואין לו תקנה כי אם במיתה רח"ל, אך בסוף אותו מאמר נורא בתיקוני זוהר (תיקון כא-כב) איתא, שכל העוסק בתורה הרי מתקיים בו אורך ימים בימינה להצילו מן 'המיתה', ובשמאלה עושר וכבוד יינצל אף מן 'הייסורים', כי נפשו מיטהרת בקדושת התורה הקדושה.

וכך כתב הרה"ק ה'זרע קודש' מראפשיין זי"ע (תרומה ד"ה ועשו ארון עצי שטים) וז"ל. 'ועיקר תשובה הוא התורה, כמו שאמרו חז"ל, אם היה רגיל ללמוד דף אחד, ילמוד שני הפין לגי'. ועיקר חסידות הוא התורה הקדושה בהתמדה. כי אמרו ז"ל - איזהו חסיד המתחסד

לג. מעשה באיש שחלה ל"ע במחלה קשה, בני המשפחה הוליכוהו לבית החולים, ושם החלו מיד בטיפולים הנכונים. דעת הרופאים היתה כי תוך כמה ימים ישפיעו הטיפולים והאיש יחזור לאיתנו. למעשה, עברו ימים ושבעות, ומאומה לא הוטב לו, וכל הבדיקות הראו כי המצב עדיין כמו בתחילה. בצר להם פנו הקרובים לעסקנים' הלוך ושוב, עד שאחד העסקנים הורה להביא ד"ר פלוני אשר בס"ד הוא 'מומחה' גדול, אם הוא יתעמק ב'תיק הרפואי' תבוא הישועה.

אך דא עקא, שמלבד הסכום האדיר שהוא נוהג לבקש, הרי ד"ר זה הוא מנהל של ביה"ח מפורסם בירושלים, והחולה שכב בביה"ח בעיר אחרת, וצריך רחמים מרובים שגאוותם של מנהלי בית החולים הלז לא תמנע מהם לקבל ולהסכים לחו"ד ממנהל שבמקום אחר... בני המשפחה הובילו 'מהלכים' עד שהנהלת ביה"ח הסכימה לכך. כאשר הופיע הד"ר מירושלים בשערי ביה"ח, נתקבל בכבוד גדול ע"י המנהל ושאר העובדים, והתיק הרפואי ניתן בידיו. ואכן אחר עיון מעמיק - כשהכל ממתינים ומייחלים למוצא פיו, לשמוע במה טעו עד עתה, נענה ואמר, הנה, האבחנה (the diagnosis) שלכם אכן מדוייקת להפליא, גם דרכי הטיפול נכונים ומדוייקים להפליא, ומה שלא הועילו, כי רק דבר אחד עליכם לשנות, והוא ה'מינון' (כמות וחוזק הרפואה)... אתם נותנים לחולה מינון מידי נמוך, הגדילו את המינון, ומיד תראו רפואה שלימה, ותוצאות נפלאות... וכן עשו, ותוך כמה ימים יצא החולה מכלל סכנה. במה דברים אמורים, ימי השובבי"ם, והאדם מתחיל לחשב, מה עלי לעשות... הנני לומד ומתפלל, עושה מעש"ט, אבל לדאבון לב, חולי הנפשות, תאוה וגאוה וכו', שולטים בכיפה, המצב לא טוב, שום דבר לא זז... החולי אינו מתרפא... מה עושה אדם מן השורה, מתחיל לתור אחר 'סגולות' שונות ומשונות, לרוץ הנה ולעשות וכו', אומרים לו חז"ל, הרגיל ללמוד דף אחד ילמד שני דפים, והיינו שאומרים לו, הכל הינך עושה כהוגן, אבל המינון... מידי נמוך, תגביה ותגביר את המינון, ותתרפא לגמרי. כיו"ב מצינו גם לגבי תפילה, כמו שאמרו (ברכות לב:) 'אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל', כמי שאומרים, אכן זהו 'הטיפול' הנכון והומלץ, אך הגדל את המינון עליך להרבות יותר בתפילות, אז תיוושע בישועה שלימה. תן לכם ויחכם עוד בכל ענייני חיזוק העבודה.

לד. נודע מה שכתב ה'יסוד העבודה' (ח"ג פ"ה ח) וז"ל, אמרו חז"ל תורה מכפרת מגני ומצלי, ותלמיד חכם אין אש של גהינום שולט בו, והקובע לו ללמוד ה' שעות בלי שום הפסק דיבור בענין אחר... נראה לי שדבר זה הוא ענין נפלא המועיל ומזכר ומכפר, ומביא אותו אדם לתשובה וכפרה מעולה. עכ"ל.

וכך ביארו 'בעלי המשל' הא דאמרו 'כולי עלמא מודי בשבת נתנה תורה'. כי דבר זה גלוי וידוע שאף מי שאינו ירא ושלם בכל דקדוקי ההלכה, לא יענה לטלפון בעצם יום השבת קודש, ואפילו אם יראה שבענייני שיחה זו

שנאמר (ישעיה ו 1) 'ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה' דהיינו 'גחלת אש', כך לימוד התורה ברציפות הוא הוא ה'גחלי אש' לשרוף ולבער את כל בוחות הרע לה.
 ויהא רעוא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא, שיריק עלינו שפע טוב, שמירה וברכה ל', ותגלה ותראה מלכותו עלינו בזמן קרוב.

ירוויח אלפי זהב וכסף, אם אך יש בו עדיין זיק קל של יראת שמים לא יענה. כמו כן 'בשבת ניתנה תורה' - שיהא חשוב אצלו זמן ה'קביעת עיתים' כעצם יום השבת לענין ענייית הטלפון...

ידוע מה שאמרו חז"ל (מגילה יז.) שיעקב נטמן בבית עבר, ולכאורה הלשון תמוה מהו 'נטמן', מדוע לא כתיב 'למד' בבית עבר. אלא, שצורת לימודו של יעקב היה כמת אשר מטמינים אותו באדמה, שם הוא שוהה לבדו בלא חברים, גם אין בידו 'לדבר' עם אחרים, ואין לו שום קשר ושאיכות לעולם החיצון, כך 'המית' יעקב את עצמו על דברי תורה, ללמוד ברציפות ובשקיעות עצומה בלא שום שיג ושיח עם אחרים...

מתאמרא בשם המהרי"ל דיסקין זי"ע לבאר במהות העונש (חגיגה יב:) המפסיק ממשנתו 'מאכילין אותו גחלי רתמים', כי כמו האוכל גחלי רתמים הרי הגחלים לוחשים לו בתוככי פיו, וממילא בכל מה שיאכל לאחר מכן לא ירגיש כל 'טעם' באכילתו, אף בדברים טובים ועריבים לחיך, כמו כן הוא העונש של 'גחלי רתמים'...

כתב הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע (קובץ אגרות ח"א אגרת ג) עיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק, בלימוד התמידי הוא סוד הקדושה וכו', מן הראוי לחבל תחבולות איך לקנות את התמדת הלימוד, ולהתפלל על זה תמיד. עכ"ל.

לה. מעשה נורא סיפר הגה"צ רבי צבי מיכל שפירא זצ"ל (אשר הגה"צ רבי יוסף חיים זאנענפעלד זי"ע העיד עליו שהוא גאוותה של עיר הקודש ירושלים), שני סוחרים שותפים היו במדינת טורקיה, שהיו עוסקים במסחרם בכל יום מתחילת היום עד חצות, ולאחר מכן היו לומדים בחברותא משך ג' שעות רצופות, ולא היו מפסיקים מתלמודם אפילו לרגע אחד. ביום מן הימים עשו ביניהם תקיעת כף שמי מהם שיעלה ראשון השמימה יבוא אל חברו בחזיון לילה ויספר לו מה עלה בדינו. אתא ההוא יומא ואחד מהם נתעלה לשמי רום, כעבור כמה ימים קיים את הבטחתו והתגלה לרעהו בחלומו, ואמר לו שעומק הדין רב עד מאד ומי יצדק לפניו בדין, וכך סיפר, מיד בהגיעי לפני בית דין של מעלה הביאו לשם את אבותי ואבות אבותי, וכולם הביטו בכל פרטי הדין, בתחילת הדין נכנסו ובאו להם המון רב של מלאכים קדושים שנבראו על ידי המצוות ומעשים טובים שעשיתי בהאי עלמא, לאחריהם נקבצו ובאו מלאכי חבלה מאוימים ונוראים שנבראו ע"י העוונות, וכך ישבו בית דין של מעלה ודנו על כל פרט ופרט שעשיתי כל ימי חיי, לפתע ראיתי היאך חומה גדולה ואטומה (בלשונכם בהאי עלמא - חומת בטון) ניצקת ביני לבין כל מלאכי החבלה והעוונות, וכולם החל לצעוק לי 'גן עדן, גן עדן'. שאלתי את דייני בית הדין, וכי לזה עלמא דקשוט יקרא, האם זהו אמיתה של דין להתעלם מכל המלאכי חבלה ולפסוק את הדין לטובה, ענו לי חומה זאת נבנתה על ידי לימוד התורה שלמדת כל יום ג' שעות ברציפות. וקודם שחזר למרום אמר, דע לך, שלא במהרה ניתנה רשות לרדת להאי עלמא, אפילו בחלום, אלא ששלחוני בכדי להודיע כאן בעולם עד כמה גדול כוחה של רציפות הלימוד, ועתה הגע עצמך, מה היה קורה באם היינו מפסיקין את הלימוד זעיר שם זעיר שם, הרי לא היתה חומה זו אטומה מכל צדדיה ומלאכי החבלה היו יכולים להיכנס אף דרך נקב צר ביותר ולחייבני בדיני.

ואכן מן הראוי לכל אחד ואחד שיקבל על עצמו 'דבר השווה לכל נפש', ללמוד בכל יום ויום מחצית השעה ברציפות ומבלי להפסיק כלל (וכל המוסיף יוסיפו לו...). ועצה טובה קא משמע לן לאברכים החשובים הלומדים ב'כולל' ולבחורי הישיבות שיחיו, כי 'חצי שעה' זו תהיה בתחילת הסדר, ופשיטא ואין צריך לומר, כי באופן זה כל 'הסדר' יהיה באופן אחר לגמרי...

לו. וכמו שאמרו 'דורשי רשומות' לרמז בשם החודש שאנו עומדים בפתחו - 'שבט', שהוא ר"ת שמרם ברכם טהרם, וכן ר"ת שנתבשר בשורות טובות, וגם שלום ברכה טובה, וכבר המליץ הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע בלשון הפסוק (תהילים קה לו) 'ואין בשבטיו כושל', שבטיו מלשון 'שבט', כי הזמן מסוגל ש'אין למו מכשול'...

ישקו העדרים

וידעתם כי אני ה' אלוקיכם (ז)

ידוע לכל העולם כולו על השריפות האדירות המשתוללות ימים רבים ב'לאס אנג'לעס' שבמדינת קליפורניה שבארה"ב, כשקצרה יד העוסקים במלאכת 'כיבוי האש' לעצור בעד הלהבות ולכבות את האש, ואף 'מטוסי הכיבוי' (Firefighting planes) המפזרים חומר המחניק את האש ממעל גם הם לא הצליחו... ריבי רבבות של אנשים וכל בני משפחתם ארזו מטלטליהם ועשו 'ויברח' בכדי להציל את חייהם, והמומחים מעריכים שנשרפו כליל יותר מעשרת אלפים בתים העשויים מעץ, ואומדים את הנזקים לעת עתה ליותר ממאה וחמישים מיליארד דולר... וכל זאת באחת המדינות המתקדמות ביותר בעולם... והדבר שיכול להושיע אותם הוא 'ירידת גשמים', אך דא עקא ששערי שמים נעולים וגשם אין...

ואם כי אין איתנו יודע עד מה, ואין בידינו להשיג חשבונות שמים, על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, אך אי אפשר שלא לראות 'אצבע אלוקים' ממש... כי יום אחד בלבד בטרם פרוץ סערת האש המתלקחת נערכה שם ברוב עם 'תחרות' גדולה בין אותם היוצרים 'הצגות' (shows) למיניהם, וכאשר הכריזו על הזוכים עלה כל אחד מהם והודה למי שסייע לו להגיע 'ליום הנכסף'... ו'הצד השוה' בין כל אותם ש'דרכם להזיק' שאף אחד לא הזכיר שם שמים, בסיום המעמד נעמד איזה פוחז וקל דעת לץ להתלוצץ ואמר בתוך דבריו 'אין כל פלא שאף אחד לא הודה לאלוקים בעיר החופשית מאלוקים הזאת' (עפרא לפומיה), וכל הקהל הריע לו כף כשהם מתמוגגים לשמע דברי הבל אלו... ויהי למחרת הראה להם הקב"ה את אפסיות האדם, היאך כל ה'כוחי ועוצם ידי' אין בו שום ממש... מדינה מתוקנת ומשוכללת כל כך ואינם יכולים לעשות כלום, ורק הגשמים שה'מפתח' שלהם נמצא בידי הקב"ה הם הם היכולים לכבות את האש...

והנה לא באנו כאן להטיף מוסר לגויי הארצות... אך כבר היה מעשה אצל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שפעם הגיע אליו יהודי ממרחקים וסיפר לו שאירע 'צונאמי' באמריקה הרחוקה, החל הח"ח לרעוד, וארכובותיו דא לדא נקשן, שאל היהודי, אויה, רבינו, מה אירע, הרי בס"ה אירע הדבר לאלפי גויים ונכרים, מה כל הרעש, ענהו הח"ח, אם יבוא מאן דהו למדינת סין (China) וידבר לפני רבבות אלפי גויים בשפת האידיש הרי ברור הדבר שכל כוונת דיבורו לא הייתה אלא ליהודי יחיד שהיה ביניהם, כך גם כאן, וכי לאלפי רבבות הנכרים הרעיד ה' את הארץ... הרי אינם מבינים מה שנאמר לפנייהם, וכל דבריו לא היו אלא כלפינו בני ישראל, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו 'לב לשמוע ודעת להבין', וכך ייאמר גם לדידן, כי מן השמים מדברים אלינו 'למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ'...